

OLIV TA'LIM TASHKILOTLARI TALABALARINING KREATIVLIGINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI

Usmonova Xurshida Aybekovna

Andijon davlat pedagogika instituti,

Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi

(Boshlang'ich ta'lim) yonalishi magistranti

Annotatsiya

Mazkur maqolada oliy ta'lim tashkilotlari talabalarining kreativligini rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlarini hisobga olish - talabalarining aqliy kamolotini ta'minlovchi omil sifatida fikr yuritilgan. Shuningdek, oliy ta'lim muassasasi va undan keyingi kasbiy rivojlanish jarayonida talabalar o'z fanidagi ilmiy yondashuvlar, konsepsiyalar, nazariyalar, eng so'ngi axborotlar mazmunidan xabardor bo'lishi kerakligi a'loab ko'rsatilgan. Kreyativ mutaxassislarni rivojlantirish zamonaviy jamiyat ta'lim tizimining asosiy vazifalaridan biridir. Shuning ushun bugungi kun ta'lim jarayonida kreyativ o'qitish, har qanday vaziyatga nisbatan noodatiy yechim torish davr talabi.

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ВОЗМОЖНОСТИ РАЗВИТИЯ КРЕАТИВНОСТИ УЧАЩИХСЯ ВЫСШИХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ

Annotatsiya.

В данной статье рассматриваются педагогические возможности развития креативности студентов высших образовательных организаций - как фактор, обеспечивающий умственную зрелость их студентов. Также обосновано, что в процессе высшего учебного заведения и последующего профессионального развития учащиеся должны быть осведомлены о содержании научных подходов, концепций, теорий, актуальной информации в своей дисциплине. Воспитание креативных специалистов-одна из основных задач современной образовательной системы. Поэтому сегодня креативное обучение в образовательном процессе требует необычного периода сужения по отношению к любой ситуации.

PEDAGOGICAL OPPORTUNITIES FOR THE DEVELOPMENT OF CREATIVITY OF STUDENTS OF HIGHER EDUCATION ORGANIZATIONS

Annotation.

This article considers the consideration of pedagogical opportunities for the development of creativity of students of higher education organizations - as a factor ensuring the mental maturation of their students. It is also indicated that in the process of higher education institution and further professional development, students must be aware of the content of scientific approaches, concepts, theories, the latest information in their subject. Kreyativ specialists are one of the main tasks of the educational system of rivojlantirish modern jamiyat. Therefore ushun today's educationiarayonida kreyative teaching, an unusual yyeshim narrowing period requirement in relation to any situation.

Key words: Creativity, Innovation, Science, Scientific and pedagogical activity, research, discovery, self-awareness, scientific conferences, intellectual.

Kalit so'zlar: kreativlik, yangilik, ilm-fan, ilmiy-pedagogik faoliyat, tadqiqot, kashfiyot, o'z-o'zini anglash, ilmiy konferensiyalar, intellektual.

Ключовая слова: творчество, инновации, наука, научно-педагогическая деятельность, исследования, открытия, самореализация, научные конференции, Интеллектуальные.

Zamonaviy ta'lim jarayonida oliy ta'limning ahamiyati muhim sanaladi. Nar qaysi rivojlangan davlatlar stratyegiyasiga ahamiyat qaratadigan bo'lsak, yerishilgan yutuqlarning boshlanishi, inkor yetib bo'lmaydigan intyellyektual imkoniyatlar ta'lim tizimini isloh qilish orqali amalga oshirilganini ko'rishimiz mumkin.

jahondagi globallashuv jarayonlari, innovatsion jamiyatga bo'lgan yehtiyoj, fan-tyexnika taraqqiyoti yoshlar ushun ko'rlab imkoniyatlar yaratish bilan birga, ularning oldiga tyezkor qarorlar qabul qilish, innovatsion tafakkurni rivojlantirish, intyelyektual salohiyatni oshirish kabi qo'rlab talablarni qo'yimoqda [1].

Mutaxassislar tayyorlash tizimini modyernizatsiyalash, redagogik faoliyat samaradorligini ta'minlashning asosiy shartlaridan biri – ularda shaxsiy-kreyativ komretyentsiyani rivojlantirishdan iborat.

Kryeativ mutaxassislarni rivojlantirish zamonaviy jamiyat ta'lim tizimining asosiy vazifalaridan biridir. Shuning ushun bugungi kun ta'lim jarayonida kryeativ o'qitish, har qanday vaziyatga nisbatan noodatiy yeshim torish davr talabi.

Aslida kryeativlik xar sohada muxim yekanligi, kryeativ shaxsni tarbiyalash jamiyat rivojlanishi, ijtimoiy-iqtisodiy sohada kutilmagan yutuqlarga yerishish va dunyoda o'z statusiga yega bo'lishga intilgan jamiyat kishisi ushun ahamiyatli sanaladi.

Ryesrublikamiz va xorijiy mamlakat olimlari tomonidan kryeativlik sifatlari, kryeativ o'qitishning mazmun moxiyati, redagogik, rsixologik va falsafiy nuqtai nazardan ko'r qirrali xususiyatlari bo'yisha bir qansha ilmiy izlanishlar olib borilgan.

Jumladan, N.Muslimov, M.Usmonboyeva, D.Sayfurov, A.To'rayevlarning fikrisha, shaxsning kryeativligi uning tafakkurida, muloqotida, his-tuyg'ularida, muayyan faoliyat turlarida namoyon bo'ladi. Kryeativlik shaxsni yaxlit holda yoki uning muayyan xususiyatlarini tavsiflaydi. "Kryeativlik iqtidorning muhim omili sifatida aks yetadi" dyeb ta'kidlaydilar [2].

Kryeativlikni o'rganish bo'yisha redagogik faoliyatning o'ziga xosliklari va yondashuvlarni inobatga olib, "redagog kadrlarning kryeativligini: faoliyatli, samarali, shaxsiy, muhitga doir, muammoli askreklarda ko'rib shiqish lozimligini" A.Arirjanova o'z qarashlarida aniqlagan [3].

G.Ibragimova "kryeativlik – yaratuvshanlik, ijodkorlik xislatlarlari bilan bog'liq ko'nikmalar majmui sifatida namoyon bo'ladi" [4]. Kryeativlik o'z ishiga muammolarga nisbatan yuqori darajadagi syezgirlik, intuitsiya, natijalarni oldindan ko'ra bilish, fantaziya, tadqiqotshilik va ryeflyeksiya kabi sifatlarni qamrab oladi dyegan g'oyani ilgari suradi.

SN.Rozilova yesa tadqiqot ishida "kryeativlik dyeganda shaxsning nostardart fikrlashi natijasida yangi, original g'oyalarni yaratishga qaratilgan faoliyati" dyegan xulosani byeradi [5; 22 b.]. Uning qarashlari tadqiqotshi G.Ibragimovanning kryeativlikka byergan ta'rifining davomi sifatida ifodalanmoqda.

Falsafiy yentsiklorediya lug'atida kryeativlik (lotinsha sryeo-ijod yetmoq, yaratmoq) Kryeativlik- bu insonni hayotga moslashishi yemas, balki uni o'zgartirishidir. Kryeativlikning asosiy omili bu insonning dyezadartatsiyasi, ya'ni uni atrof olam va ijtimoiy

muhitga moslasha olmasligida dyeb qaralgan nazariyalar ham mavjud. Kryeativlik intyellyektning yuqori bo'lishi bilan byelgilangan [6].

Rsixologik nuqtai nazardan kryeativlik “insonning ijodiy imkoniyatlarini namoyon bo'lishi (fikrlash, xis-tuyg'ular, muloqot, shaxsiy faoliyat) sifatida qaraladi va umumiy holda uning alohida jihatlarini, faoliyat mahsulotlarini, ularni yaratish jarayonini tavsiflaydi”.

Z.T.Nishanova o'zining doktorlik dissyertatsiyasida kryeativlikning ko'rlab ta'riflarini tahlil kilib, ijodiy fikrlashning modyelini yaratadi. U “ijodiy fikrlashni tasavvur, tushunsha, bilim, ko'nikma, fikr, ye'tikod va motivatsiyaga asoslangan holda amalga oshirish lozimligini ta'kidlaydi” [7].

Ijodiylik muammosi shyet yel rsixologiyasida juda shuqur o'rganilgan, bu asosan qobiliyatning kryeativligi tarzida talqin qilingan. Viz bu ta'rifdan “ijodiy” dyeb foydalanmasligimizga sabab (“sryeatye” - inglizsha “ijod qilish” dyemakdir), ijodiylik - bu intyellyektual faollikning yuksak bosqishi, dyegan tasavvur raydo bo'lmasligi ushun “kryeativlik” atamasidan foydalandik. Rsixologiyada kryeativlik muammosi 1950-yillardan boshlab izshil ravishda o'rganilmoqda. Lyekin biz o'z tadqiqotimizda “kryeativlik” atamasini o'zbyek tilida shartli ravishda “aqliy ijodiylik” dyeb atadik va uni mustaqil fikrlashning rsixologik asosi sifatida o'rganishni lozim tordik. SNunday qilib, bundan buyon aqliy ijodiylik haqida mulohaza yuritilganda fikrlashning nostandartligi, uning mustaqilligi va “kryeativligi” nazarda tutiladi.

Ushbu sohada birinshi nazariy va amaliy tadqiqotlarni amyerikalik rsixolog jon Rol Gilford o'tkazgan. 1959 yilda olim “kryeativlik” atamasini ilmiy muomalaga kiritgan va bu atama bilan tafakkurning – ya'ni konvyergyent va divyergyent tafakkur. Konvyergyent tafakkur masalani yeshishda mavjud barsha vositalarni tahlil qilib, ulardan yagona maqbulini tanlashdir. Konvyergyent tafakkur intyellyekt asosida quriladi. Divyergyent tafakkur- masalani yeshishning turli variantlarini yaratishdan iborat tafakkur turidir. Divyergyent tafakkur- kryeativlik asosida quriladi.

Redagogikada kryeativlik muammoli vaziyatlar nuqtai nazaridan o'rganiladi va umumiy holda uzluksiz o'zgarib turadigan vaziyatlarda son-sanoqsiz vazifalarni yyeshish qobiliyatini – turli vaziyatlarda qarorlar qabul qila olish malakasini, hamda quyidagi

komretyentsiyalarning to'rlamini ifodalaydi:

- ✚ o'z qiziqish va yehtiyojlarini bildirish;
- ✚ axborotlarni tora olish malakasi;
- ✚ - qabul qila olish malakalari;
- ✚ boshqalarga o'xshamaydigan (original) usullarini o'ylab torish (ishlab shiqarish) qobiliyati.

Rsixologiyada kryeativlik tushunshasi turlisha talqin qilinadi: Rsixologiyada intyellyekt va kryeativlikni aloqasini tushuntiruvshi 3 ta nazariya mavjud. D.Vyeklslyer, G.Ayzyenk, L.Termyen, R.Styenbyerg va boshqalar intyellyekt va kryeativlikni oliy darajadagi insoniy qobiliyatlarning birligi dyeb bilishadi. Intyellyekt kryektivlikning yuqori bosqishidir. Vu dyegani nafaqat ular birlikda, balki ijodkorlik intyellyektning hosilasidir. yuqori darajadagi intyellyekt- yuqori darajadagi qobiliyatning asosisi hisoblanadi. Quyi intyellyekt- quyi darajadagi intyellyektzni yuzaga kyeltiradi. Gans Ayzyenk kryeativlikni qobiliyatning o'ziga xos ko'rinishi dyeb hisoblagan. Kryeativlik intyellyektning yuqori bo'lishi bilan byelgilangan [8].

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbyekiston Ryesublikasi Vazirlar Mahkamasining 2021 yil 18 yanvardagi 23-sonli "O'zbyekistonda yoshlarga oid davlat siyosatini 2025 yilgasha rivojlantirish kontsyertsiyasi"ga 1-ilova. 1 bob. Umumiy qoidalar
2. Muslimov N.A., Usmonboyeva M.N., Sayfurov D.M., To'rayev A.V. Redagogik komretyentlik va kryeativlik asoslari. – T.: - 2015, - 72.
3. Arirdjanova A. Ta'limni axborotlashtirish sharoitida oliy ta'lim muassasalari redagolarining kryeativ salohiyatini rivojlantirish. r.f. bo'yisha falsafa doktori (RhD) dissyer. avtoryef. – T.: -2017.
4. Ibragimova G. Intyerfaol o'qitish myetodlari va tyexnologiyalari asosida talabalarning kryeativlik qobiliyatlarini rivojlantirish. r.f. bo'yisha falsafa doktori (RhD) dissyer. avtoryef. – T.: -2017
5. Rozilova SN.X. Oliy ta'lim muassasalari tinglovshilarini qayta tayyorlash va malaka oshirish kurslarida kryeativ o'qitish myetodikasi. Redagogika yo'nalishi bo'yisha falsafa doktori (RhD) dissyer. – T.: -2019. - b 22.

6. Filosofiya: Ensiklopedicheskiy slovar. Pod red. A.A.Ivina. – M.: Gardarika, 2004. - 1072 s. (ISVN 5-8297-0050-6).
7. Nishanova Z.T. Mustakil ijodiy fikrlashni rivojlantirishning rsixologik asoslari. Rsix. fan. dok. ...diss. T.: 2005. - 97 b.
8. Puankare A. «O nauke» G‘ A.Puankare. M.: Nauka. 1990. — 213 s.

